

superne pendentes, perpetuum haurire auribus strepitum cadentis nivis et inflatae tentorii telae, attractare vestimenta tenaci humentia madore, sibi concium esse extra tentorium undique album et sine colore opponi murum! Postrema illa nos cura sollicitat et angit: sic ad irritum cadere atque ineluctabiliter cadere totum consilium nostrum. Sed fortasse his ipsis difficultatibus vires nostrae ad extremos exagitantur conatus».

A. d. VI. Idus intermittente paulum vento primum effoderunt traheas, deinde tentoria in alium mota sunt locum. Et iam redeunte luce coeperant sperare, quum novae tenebrae obortae sunt, novae cadere coeperunt nives. Post meridiem Eduardus Evans subditis lignis pedalibus conatus est trahere pondus. Et promoverunt traheam quattuor onustam viris; sed ubi coeperunt depositis vehere pedalibus, ad genua usque impressere nivem et adhibitus equulus immersus ad ventrem est. Sed vesperi thermometrum descendit infra zerum usque ad gradum tertium et solis radii, qui rari nubium penetrabant stratus, hominibus reddiderunt spem itineris. Neque ea fecellit. Nam postridie hora octava profecti totumque diem luctati cum difficultatibus viae, ad vesperum venerunt ad locum, a quo non nimium longo spatio aberant illae fauces, quas Shackleton «Por tam Invectionis» nominaverat. Ibi statione facta equulos ad unum omnes interfecerunt, qua ex re illa statio—sunt trigesima prima,—Lanionia dicta est. «Inviti, inquit Scottus, fecimus ut tam mature caedemus post tot labores bestias, sed erat necesse». Canes non male currebant, sed ob eam rem non satis in eis adiumenti, quod per tantas nives impares erant maioribus oneribus. Est apud Scottum regionem illam fuisse pulcherrimam. Nam tres immenses scopuli saxi graniti Portae illius dextrum murum faciebant, montis Hope pars prominens sinistrum. Et quem omnia

opplerentur adhuc nivibus et dubia esset rerum fiducia, omnes sociis hilariter iocabantur.

Postero die, qui fuit a. d. IV. Id. Dec, quum merces recte distributae in traheas essent, profecti, facilius movebant onera, quam erant opinati. Et quod animadverterant massa nivea ligno facile adhaerente atque congelante factum esse, ut vix promoverent traheas, diligenter harum pedes abraserant et siccaverant. Ubi autem Shackleton duram giaciem invenerat, Scotti socii ita laborabant in tractandis traheis, ut iumenta vehentia nivalia aratra. Non igitur mirum, quod Aktinson duci nuntiavit Wrighti paene absumptas vires esse. Etiam Lashly vehendo vehementer debilitatus erat. Quid futurum est — exclaimat sociorum princeps, — si sociorum franguntur vires? Se ipsum opipare valere confirmat, neque se quidquam sollicitari pro illis, quos ipse duceret: Edgarem Evans robustissimum esse hominem, Oates et Wilsonem valere. Antequam stationem trigesimam secundam reliquerunt, instruxerunt Cellam glacialis inferiorem. Tum usi diligenter pedalibus, ipsum glacial ascenderunt vix animadverentes multisdam se transcendere glaciem. Simulatque compressa glacies superata est, Scottus canes consistere iussit. Tota supelleculi constipata in traheas tres, Mears et Dimitri cum canibus redire coeperunt.

Ex reliquis sociis, quod parum cavebant, quinque obcaecati erant nivibus. Paucis diebus post, XVI. kal. Ian., metra mille et septuaginta magno labore ascenderant, et mons Hope longe remotus adhuc videbatur.

IMPRIMATUR: Fr. A. ZAMPINI. Ep. Porphyreonea,
Vic. Gen. Civitatis Vaticanae.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

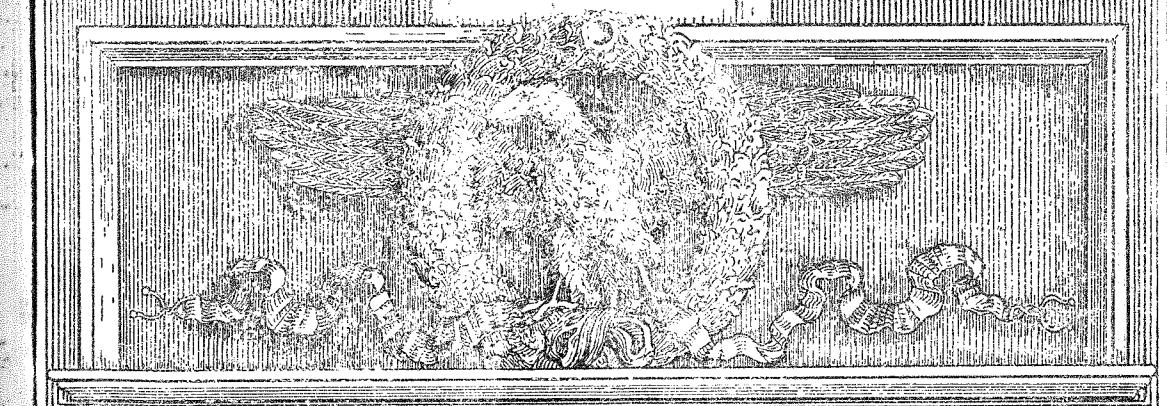
TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.

ALMA ROMA

QVID QVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

Per.
Lat
011

C. DEL VECCHIO.

SINGULIS MENSIBUS EDITUR TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.

Nuperrime prodiit

JOSEPHI FORNARI opus, cui titulus:

COMMUNIA VITAE

Phrases et formulae ad latina colloquia instituenda.

Editio altera locupletior.

Venit libell. italic. 8; quibus addenda erunt libell. 0,50 in Italia; libell. 1 apud exteris nationes, pro transmissionis expensis.

Praeterea

Apud Commentarii Administratorein venumdantur eiusdem auctoris Mileiae fabulae latine scriptae scenisque accommodatae apud ephebea facile agendis:

FRIDIANUS-FRANCISCVLI PRANDIUM

Singulae pretio italic. libell. 2.

(*Ilis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integram ALMAE ROMAE collectionem** habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXXIII, paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellorum 475 pro Italia; pretium duplicatum, libell. italic. scilicet 950, pro exteris gentibus.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite* requirendae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est, non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

Ann. XXI

Romae, Mense Iunio MCMXXXIV

Fasc. VI

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Pretium subnotationis an. MCMXXXIV est pro Italia libell. 15; pro ceteris nationibus summa italicica lib. 30 exaequans; *ante solvendum rectoque tramite mittendum* ad JOSEPHUM FORNARI doctorem *Romam, Via del Governo Vecchio, 96*.

EX AMERICIS.

De discrimine inter Paraguayanensem et Bolivianam civitatem

Iam duo fere annos iuniores Americae Meridionalis populi, civitates nempe Paraguayanensis atque Boliviana, bello exitiali et eo funestissimo miserrime dilacerantur.

Quae fuerint proeliandi causae haud facile discerneret; plurimae, sicuti ego aestimo, sunt, sed fortasse praecipua, pomum videlicet discordiarum, est contentio diu agitata de possessione illius regionis, quae vulgo *Chaco Boreal* audit, in qua duo populi iura sibi inesse sumunt. Quae causa non est insolita apud nos; plures enim in America Meridionali, et quidem inter alias nationes, exortae sunt praeteritis annis de finibus definiendis lites; quae tamen, Dei providentia, bona favente Praesidum voluntate, alicuius nationis arbitrio feliciter solutae sunt, quum recursus insano bello minime fieret. Bolivianis vero et Paraguayanis visum est armis litem dirimere, et sic lacrimabili fato tot ruinas, tot cadaverum acervos, tot cruoris rivulos provocavere!

Qui non mortalia pectora cogit auri sacra fames?

Incredibile memoratu est qua sollicitudine, quo ferventi studio finitimi populi et imprimis Respublica Argentina, Brasiliana atque Cilena (quae, formula contracta, ABC americanum vocantur) paci belligerantibus ferendae operam dederint. Propositiones conciliatorias edere, castra invicare, moderatores supremos illorum populorum per litteras etiam rogare, in duicias proponere, prorsus nihil intemperatum relinquere, quo ad mitiores bellantes verterentur cogitationes.

Suprema etiam Nationum Societas, plurimis ad utriusque reipublicae Praesides admonitionibus sive per litteras sive per telegrammata frustratis, legatos misit, qui cum illis de pace agerent: ii, quo facilius sua cuique iura decernere possent, res in theatro bellicarum operationum, ut aiunt, perpendere statuerunt. Sed inlustrium illorum hominum altissima rerum civilium sapientia atque peritia, populorum cupiditati insatiablem satisfaciundae impar omnino evasere; ex quo factum est ut post aliquot inanis laboris menses, desperata conflictus solutione, infecta re domum revertere coacti fuerint.

Quid plura? Anno praeterito labente, Conventus Panamericanus xi, Montevideo in urbe Uruguaianae civitatis capite, pra-

sentibus totius Americae Meridionalis nationum legatis, sollemniter celebratus est. In eo conventu summi illi viri, quum de rebus plurimis disputarent quae ad Americanorum populorum incrementum pertinenterent, oculis ad nationes sorores belligrantes conversis, enixis precibus ab eis flagitaverunt ut, odio et ambitione depositis, de pace cogitarent; quas preces audire illae visae sunt, nam arma ad tempus deponere et interim tractatus conciliationis sedulo considerare statuerunt, ex quo pacem denuo in Americam advenisse optimus quisque arbitrabatur. Sed frustra tempore induciarum elapso, quolibet conciliationis proposito relecto, armorum strepitus rursus et quidem infensius intonuit.

Quod ad rem militarem pertinet, Paraguiani etsi numero multo inferiores, Bolivianis tamen cum virtute, tum rei militaris peritia longe praestare videntur; accedit quod locus ubi bellum geritur prope est urbibus et oppidis Paraguianis, imo ipsi in suo territorio dimicant, et potius suarum rerum defensores quam alienarum invasores sunt; ex quo fit ut milites, arma, impedimenta sive per naves (multa sunt in ea regione flumina) sive per currus facillime atque celerrime transvehi possint. Quisquis igitur colligit victoriam hactenus his arridere.

In tanta rerum perturbatione et Summi Pontificis vox pacifica audita est, et veluti arcus pluvius in caelo rubro sanguine fumante splenduit. Pio XI rogante, iam antea bello gerendo destiterant utriusque republicae Praesides. Quae si postea perficere non potuit, praestitit tamen ut humanitatis actus eae nationes exercerent, quem ad modum bello Europeo novissimo Benedicti XV rogatu nationes bellantes egerant; scilicet ut festo Nativitatis Domini a proeliando abstinerent, ut captivos conmutarent, ut militibus eorumque familiis opitularentur; quarum legationum auctor fuit Excmus atque Rmns

Philippus Cortesi in Argentina finitimisque nationibus Nuntius Apostolicus, qui hoc ineunte anno Assumptionem, urbem Paraguaianorum caput, petiit ibique captivos Bolivianos armis ferendis impares in patriam restituendos curavit.

Adestne periculum, ut ceterae nationes Americae Meridionalis, et praesertim finitiae, alia aliam iuvantes belli incendio funestissimo abripiantur? Nondum, divina opitulante Providentia, haec calamitas advenit: imo plures pacto sese non miscendi alieno bello sese adstrinxerunt; et pactum servavere. Quid erit in posterum? Quae dies novissima immanis belli? Una Dei scientia id novit. Faxit ut periculum huiusmodi ab iunioribus istis populis procul sit; quae spes etiam ex proximo Eucharistico Oecumenico XXXII Coetu Bonis Auribus mense Octobri celebrando affulgere videtur. Hostia Immaculata Agni pacis primo in America Meridionali tam sollemniter extollenda, sit reconciliationis praeconium optatissimum, sitque pacis Americanae signum perenne!

Corduba (Arg. Rep.), mense Maio MCMXXXIV.
P. ARDIZZONE.

DE AVITO POËTA EIUSQUE POËMATE DISCIPULIS, EXEMPLIO, PROPONENDO

Alcimus Ecdicius Avitus, Viennae in Gallia natus, medio quinto saeculo floruit. Patrem viennensem Episcopum anno nonagesimo et quadringentesimo in eadem episcopali cathedra exceptit, ibique ad annum quingentesimum sextum et vigesimum, fidem orthodoxam ab omni haeretica labore defendens, sanctissime sedit. Burgundiorum Regem Sigismundum, Gondebaldi filium, ex arianorum errore ad catholicae doctrina apprime clarus e *Genesi* atque

Exodo materiam deducens mosaicam narrationem exametris luculenter exornavit, eiusque poëmata ita inscribuntur:

De origine mundi.
De peccato originali.
De sententia Dei.
De diluvio mundi.
De transitu maris rubri.

Ex his tria prima poëmata, argumentum Miltonio illi anglo subministrasse videntur; talis ac tanta est rerum congruētia. Reliquit etiam:

De consolatoria castitatis laude.
Homilias.
Epistolas;

quae omnia in MIGNE (*Patrologia Latina*) continentur. Epistolae magni ponderis sunt, si historicam fidem illius temporis respexeris.

Inter poëtas christianos qui a VI ad VIII saeculum floruerunt, Avitus longe praestat. Nil prorsus amittens de eo quod ipse habet suum, Vergilium, Sidonium Apollinarem, Iuvencum atque Sedulium imitantur, nullaque habita cunctatione, ex eorum flumine aquas haurit, sed cum salis mica; cuius rei causa ea quae invenit in suam potestatem deducit atque ita nova poëmata condit. Singulas partes subtiliter resipienti, facile apparebit rem omnem sapienter esse distributam atque omnia quae sequuntur cum principiis ita congruere, ut nihil quod in argumentum non cadat, inveniatur. Singulae res singulari cura pinguntur, ita tamen ut ea proclivitas atque illud studium, legentem non officiant. In versibus, qui clare atque concinne procedunt, agnominationem plerumque reperties; inveniendarum copia eum nitere intelliges eumque ad excogitandum ingeniosum atque sollerter repereris. Fabulam ex artis scenicae legibus ita panagit, ut non sine laude cum Miltonii illo *Paradiso amissio* conferri possit. Neque Marius Victor († 425) qui Moësis expositionem secutus ab origine mundi ad eversio-

nem Sodomis fabulam dicit; neque Dracontius qui, ineunte v saeculo, *Hexameron* quamdam reliquit, ii sunt qui cum Avito conferri possint.

Specimen dabimus in quo beatam *Protoplasmorum* vitam, in *Paradiso terrestri*, luculenter canit:

Utitur interea, venturi nescia casus,
Libertas secura bonis, fruiturque beata
ubertate loci. Largos hinc porrigit illis
tellus prompta cibos: fruticis quin alter opimi
sumitur assiduus tenui de cespite fructus.
At si curvati secundo pondere rami
mitia submittunt sublimi ex arbore poma,
protenus in florem vacuus turgescere palmes
incipit inque novis fetum promittere gemmis.
Iam si praedulces delectat carpere somnos,
mollibus in pratis pictaque recumbit herba.
Cumque voluptati, sacrum nemus offerat omnes
delicias opibusque novis se praebat amplum;
sic epulas tamen hi capiunt escamque requirant,
compellit quod nulla fanes nec lassa favenda
indignus hortatur compleri viscera venter.
Et nisi concessum libuisset noscere pastum,
esuries ignota cibos non pasceret ullus
nullaque constantem fulcirent pabula vitam.
Tunc mens intactos serbabat candida visus,
Angelicae qualis narratur gloria vitae
sidereas habitare domos, qualemque redemptis
spondet reddendam mortis post tempora Christus.
Cessabit gemitus, luxus, metus, ira, voluptas,
fraus, dolor atque dolus, maeror, discordia, livor;
nullus egens, nullus cupiens, sed pace sub una
sufficiet cunctis sanctorum gloria, Christus.

Quae retulimus non inepte cum aurea Ovidii aetate conferri possunt. Sed hic praetereundum non est Ovidium poëtam fuisse non equidem magnis cogitatis opinionibusque informatum, ut se Vergilius atque Horatius ostendunt; nec eum magnis affectibus animique motibus compulsum esse, ut Tibullus Catullusque se praebent. Ovidius magnis animis magnoque furore poëtico non gaudet, tenuiter ac leviter cogitata, ipse mirifica arte exornat. Quod certe in Avito nostro non cadit; ipse enim non falsa canit, sed omnia vera sinceraque fide proposita; non poëticæ artis floribus ille tantum enutritur, sed Christi fide, cuius in defensionem virginis virginitatis florem ob-

tulerunt, martyres vero ipsum sanguinem effuderunt. Quibus propositis rebus, Ovidium audiamus. Ipse pene eadem canit quae Avitus, sed non eadem Camoena:

Aurea prima sata est aetas quae vindice nullo sponte sua, sine lege, fidem rectumque colebat. Poena, metus aberant; nec verba minantia fixo aere legebantur, nec supplex turba timebat iudicis ora sui, sed erant sine vindice tuti. Nondum caesa suis primum ut viseret orben montibus in liquidas pinus descenderat undas nullaque mortales praeter sua litora norant. Nondum praecepites cingebant oppida fossae; non tuba directi, non aeris cornua flexi, non galeae, non ensis erat: sine militis usu mollia securae peragebant otia gentes. Ipsa quoque immunis rastroque intacta nec ullis saucia vomeribus per se dabat omnia tellus; contentique cibis, nullo cogente, creatis arbuteos fetus montanaque fraga legebant cornaque et in duris haerentia mora rubetis, et quae deciderant patula Iovis arbore glandes. Ver erat aeternum, placidique tepernitibus auris, mulcebant Zephyri natos sine semine flores. Mox etiam fruges tellus inarata ferebat, nec renovatus ager gravidis canebat aristis; flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant, flavaque de viridi stillabant illice mella.

(Metam. I, 89.)

Eadem quae Tibullus cecinerat, Ovidius canit; audivimus enim:

Nondum caeruleas pinus contempserat undas... Itlo non validus subiit iuga, tempore, taurus..., Non domus ultra fores habuit... Non acies, non ira fuit...

(II, 1-3)

Sed apud Tibullum omnia breviora atque luculentiora inveneris. Apud Avitum et quae congruentia inveneris cum Ovidio et Tibullo, novo quodam adflante spiritu dicta leguntur. De tellure ita canit:

...largos hinc porrigit illis tellus prompta cibos.

De arboribus:

Protenus in florem vacuus turgescere palmes incipit inque novis fetum promittere gemmis.

De cibi necessitate:

Sic epulas tamen hi capiunt escamque requirunt, compellit quod nulla fames, nec lassa fovendo indignus hortatur compleri viscera venter.

Nec diutius in his morari licebit, sed matieres prorsus innovatur, quum poëta Fidem christianam attingit:

Tunc mens intactos servabat candida visus, angelicae qualis narratur gloria vitae Siderea habitare... domos... Cessabit gemitus, luxus, metus, ira, voluptas nullus egens, nullus cupiens... sufficiet cunctis sanctorum gloria, Christus.

Candide lector, non te pigeat mihi respondere: Videturne tibi melius latinus sermo tantum ex paganis scriptoribus disci posse an non ex christianis? Nostra humanitas unde sumpsit initium? Ex paganis an ex christianis scriptoribus? Non erit dolendus ostracismus, quo, ineunte xv saeculo, nostri scriptores de scholis pulsi fuerunt, ut tantum ethnicis locus daretur? Verum est illud Flacci:

Exemplaria graeca nocturna versata maru, versata diurna,

sed id Christifidelibus dictum non est; alioquin dixisset: *evangelica exemplaria*, si in rebus omnibus, Flaccus, gravis sententiae ac prudentis consilii vir, gloriam per tempora meruit.

Revertamur ad fontes nostri cultus cogitantes non Ethnicos scriptores sed Christianos fontes fuisse, unde nostra prima humanitas fluxit; si vero artium aedificandi vel pingendi cultores maxima veneratione colunt eos artifices, quos *primitios* vocant, seu *praeraphaelitas*, quae causa erit cur nos latinum sermonem discentes ad eos Christianos scriptores mentem non advertamus, ut inde exemplaria sumamus? Neque Giottus neque Brunellescus prae oculis latina vel graeca exemplaria in pingendi vel in struendi arte habuerunt, nihilominus ad eam excellentiam per venerunt, qua summi magistri tunc habentur, et nunc quoque habeantur.

Nostros possidentes, quae dementia fuit Ethnicos requirere!

A. AURELI.

AMOR ET SUPPLICIUM¹

Mane novo lymphas sumit Primilla catino, Impluviaque nemus rigat, et lavat atria, [moxque Munditas facit, et scopis bene limina verrit; Lassula serva sedens tandem requiescit in oeconomia. Interea tenero mammas hera praebet alumno, Contemplatur amans carum caput, atque benigna. Demulcet dextra; limis Primilla tuetur Complexus, tacitoque trahit suspiria corde. Invidet infelix matri, quae nutrit albumnum Ingenuum. Vocat ancillam Matrona: « Quid, [inquit, Maeres torva tuens? Quaenam te cura remordet? Huc, Primilla, veni, puerum nunc accipe [nostrum ». Excipit infantem, viridique vagatur in horto, Et tristis queritur Primilla sub arbore secum: Heu! grave servitum cogor perferre patique, Gaudia nec possum iuvenalis carpere vitae: Fortunate puer, tu risu noscere matrem Tandem coepisti, sed inops ego servula nata Ubera iam quondam lactens servilia pressi, Et me tum teneram lacrimis madefecit obortis Infelix mater, magno confecta dolore: Quam quo iam cessisse rear? Quae verbera [dicam, Quae fera probra pati? Duro fortasse flagello Vapulat, atque gemens vivam reminiscitur illa Prolem, nec capit in tanto solatia luctu! At me maternis turpis divellit ab ulnis Mango: tunc invita domo, matercula, cessi, Et fudi lacrimas, semperque miserrima vixi! Sic gemit, atque suos animo iam volvit amores, Supplice voce Syrus Dominum: Dulcis- [sime rerum, Salve, sum frugi servus patiensque laboris: Si bene quid de te merui, concede benignus Nunc mihi Primillam sociam, quam semper [amavi.

¹ Hocce Carmen, cuius titulus erat SERVORUM AMORES, Auctor Amstelodamum miserat. Sed in dubium ponimus an Hoeufftiani Iudices severi nimis de eo fuerint, quum illud silentio praeterire censuerint. — A. R.

Tum Dominus: Sociam tecum duc denique
[servam,
Afflet, et usque Venus formosa secundet
[amores.
Servus agit grates, dulcemque revisit ami-
[cam:
Explicit tandem frontem Primilla, Syroque
Adrisit, cupidique simul tunc oscula iungunt.
Egressique domo clarâ versantur in urbe,
Atque hilares ambo consistunt ante tabernam,
Auro quae facto micat argentoque nitenti:
Auribus hîc nitidis sociae Syrus aptat inaures.
Iam nox atra subit, stellisque micantibus
[aether
Palpitat, et properant cubitum discedere servi,
Deliciisque simul placidoque fruuntur amore.
Longa quidem tulerat praegnans fastidia
[serva,
Cum tandem parit infantem sub nocte silenti:
Iam studiosa locat natum Primilla tenellum
Mollibus in cunis, capitique dat oscula caro.
Inque dies magis et magis infans floret, et
[almam
Caeruleis blandus matrem miratur ocellis:
Quantos illa tulit dubio tum corde timores!
Ecce supercilium duro matrona minatur
Ancillae miserae: furit, infremit, urget, et
[ipsum
Eripit increpitans genetricis ab ubere pupum,
Qui tremulis implet querulus vagitibus auras.
Pallet inops, metuitque suo pia servula nato,
Nocte dieque gemit vigilantibus excita curis,
Et queritur maerens caro cum coniuge saepe:
Nonne vides? inquit, fatis vexamus inquis,
Nil nisi flere datur. Supplex ego carmina
[Christo
Usque cano, Syre, si dominam placare se
[veram,
Et placidam possim tecum producere vitam.
Eveniant optata, Syrus respondet, amicus
Adsit nunc nobis Christus: Deus optimus ille
Unus adest, terramque simul caelumque gu-
[bernat,
Et nos divino sumus omnes semine nati.
Iam stabili Deus almus Adam bene iunxit
[et Evam
Connubio primum, sanxitque benignus amo-
[rem:
Possumus in Christo certam sperare salutem.
Nunc nos legitimo vinclo, Primilla, sacerdos

Jungat; namque fidem satis est, conserva,
[dedisse
Aedibus in sacris, simul et coniungere dextras,
Nec quisquam poterit sanctum rescindere
[foedus.
Cui mulier: Dominus nostro nunc adsit amor,
Dulce pati, tecumque mori, carissime coniux,
Est mihi: quicquid erit, Christi pia iussa se-
[quamur.
Ecce domo discedit herus cum coniuge
[carâ:
Tum Syrus: Ausulta, iam templi limen adire
Tempus, ait, coniux, opus est nunc pectore
[firmo,
Coniugium reddat sanctum iam rite sacerdos.
Exspecta, Primilla, domi paulisper, adibo
Ipse sacerdotem solus. Tu momine cunas
Nunc quate, perge canens puerum sopire
[querela.
Discedit Syrus, et dextrâ matercula pellens
Naviculum suavi solatur carmine pupum.
Nunc ardescit amans, nunc pallet, et haeret
[in uno
Obtutu: iam nil aliud pia percipit, atque,
Dum stupet in puero desperita, talia fatur:
Invigilo tibi semper amans, mi pupule: tecum
Est mihi dulce pati deliciisque frui.
Rebus in adversis genu te serva, nec ulla
Iam tibi nascenti stella benigna fuit.
Heu! luges! quid vis? Ego sum paupercula
[mater.
Bellula quâ possum dona parare tibi?
Sat maternus amor tibi sit, dulcissime rerum,
Princeps tu semper sis in amore meo.
Usque novis studiis, dum me nova cura re-
[mordet,
Immorior, timeo nocte dieque tibi.
Forsan mox moriar, nec te florere videbo,
Nec potero rectum more docere meo.
Disces et saevum dominum rigidumque fla-
[gellum,
Auxilium frustra, nate, rogabis inops!
Ad mea saepe gemens venies, tu, pupule,
[busta,
Et, moriente die, cum prece serta dabis.
Conticuit mulier: puer expurgiscitur, atque
Iam ridens dulcem patulis miratur ocellis
Matrem: mox coepit proferre micante labello;

MAMMA! Stupens audit mater studiosa lo-
[quentem,
Et: Ride, puer, exclamat, dulcissime rerum,
Coepisti tandem matrem, Lucille, vocare!
Admiratur amans carum Primilla puellum,
Ac sequitur leni fluitantem carmine cymbam:
Dormi, care puer, iam sol se condidit undis,
Et placido surgit lumine luna pia.
Cur tu lacrimulis contristas, pupule, vultum?
Obdormi: rutilant sidera blanda poli.
Tune doles, matrem quod cernis saepe do-
[lentem?
Pro te, nate, libens aspera quaeque fe-
[ram.
Ingeminant curae, mox te sine forsan abibo,
At non deficiet, nobile munus, amor.
Afflatuque meo te mobilis umbra fovebo,
Et praesens adero Numen, ocella, tibi.
Aura, veni, dulcemque fove placidissima
[natum,
Dormi, dulce caput, conde, tenelle, genas.
Ecce puer suavi pacatus carmine dormit;
Moxque redit Syrus, et: Primilla, susurrat,
[eamus,
Iam propera, nam nos exspectat in Aede
[Sacerdos.
Tum surgit dubio conserva miserrima corde:
Spectat inexpleto sopitum lumine natum,
Atque gradu cedit lento, sequiturque ma-
[ritum.
Aedes iam subeunt, sacramque morantur ad
[aram
Ambo poplitibus flexis, et denique palmas
Iungunt, dantque fidem. Dextram bene rite
[Sacerdos
Sustulit, atque humiles tandem Cruce signat
[amantes.
At de connubio factus iam certior Aedes
Ingreditur dominus, subitoque exarsit in iras,
Moxque: Fidem mihi vos, clamat, fregistis
[iniqui:
Par iuvenum res est mea, nunc age, redde,
[Sacerdos
Tu famulos mihi, iura tenax mea persequar
[usque.
« Servus non est res, sed habet caput, – in-
[tonat alter:
Iam coram Domino, qui ius ac fas dedit
[omne,

Rite fidem sponsi devoto corde dedere.
Nonne Dei legem nosti, ritusque sacrorum?
Non est Iudeus, neque vero Graecus in orbe,
Non servus, neque liber adest, non femina,
[nec mas,
Omnes in Christo nos vivimus et sumus
[unum:¹
Ille quidem sacro vinclo bene iungit amantes;
Quod Dominus coniunxit homo ne separat:
[unâ
Legitimo iunctos vinclo sine vivere sponsos:
Da ius iurandum, sodes. et mox tibi tradam
Illos». At fallax dominus tum iurat ad aram
Moxque domum famulos furibundus ducit,
[et infit:
« Vestra quidem, fateor, seiungere corpora
[nolo;
Iungam vos potius nodo, vincisque tenebo
Arctis usque simul: miseri, lugebitis ambo:
Inque meis hortis atrum mox ipse sepulcrum
Effodiam vobis, gelidisque iacebitis umbris». Pallet ad haec sponsus, lugetque miserima
[coniux:
Usque gemunt, lacrimisque madent manan-
[tibus ambo.
Ingrediturque nemus, viridique sub arbore
[maestum,
Ecce fudit dominus vivis validisque sepul-
[crum!
At vox auditur pueri tristisque querala,
Et subito tremulis vagitibus assonat Echo:
Agnoscit notas genetrix moritura querelas,
Excudit, palmisque premit cor perdita
[serva:
« Siccine perget, ait, matrem puer usque vo-
[care?
Inveniet nusquam? Tumulabor viva sepulcro?
Nos sub humo simul insontes moriemur
[opacâ?
O here, parce tuis famulis, miserere dolentis
Matris, nunc miserere patris, natiq[ue te-
[nelli!»
Durus ad haec dominus manet, et vepallida
[serva
Ingemit incassum, lacrimasque effundit ama-
[ras;
Iam, desperatis rebus, petit impete cunas,

¹ V. epist. S. PAULI, *Ad Galatas*, cap. III, 28, et *Ad Colossenses*, cap. III, 11.

Amplexatur amans puerum lugubris et amens,
Oscula summa suo genetrix affigit alumno.
Singultus diu, cunisque immobilis haeret
Flebilibus, veluti niveo de marmore signum.
At dominus servam iam mollibus eripit acer
E cunis, raptatque piam per opaca locorum:
Ecce ligat, foveaque simul componit in udâ
Corpora; sed capto tamen haesitat ille li-

[gone:
Spirat adhuc Syrus: at tantum perferre do-

[lorem

Servula non potuit, quae vitam pallida fundit.
Ut primum sceleris rumor percrebuit, ecce
Funereos properans hortos petit ipse Sa-

[cerdos,

Vinclo qui sacro paulo ante iugârat amantes,
Et: Patrare, fremit, potuisti, perfide, tantum

Tu facinus? Sic ius servas? Dabis, improbe,

[poenas.

Sic fatus misero iam solvit vincula servo,
Qui se tollit humo, stupet, et (miserabile

[visu!)

Aspicit immotam sociam, lugetque misellus.
In gelido iacet exanimis Primilla sepulcro,
Succisus veluti frondens hyacinthus aratro,
Qui cadit, ac tenerâ languet vepallidus herbâ!
Undique convenient iuvenes timidaeque

[puellae,

Et deflent omnes simul, et miserantur ini-

[quam

Maesti servorum sortem, dum personat auras
Flebilis in tectis pueri vox usque relict!

Radicena in Bruttiis.

FRANCISCUS SOFIA ALESSIO.

ADNOTATIONES

Severae apud Barbaros, in Media Aetate, leges
de servitute erant. Infelix plebs propter inopiam
libertatem facile amitterebat (Vides: *Monumenta
Germanorum legum*, t. IV, V).

At sensim servorum condicio mitior facta est
Christianâ doctrinâ et legibus, quas Romani Pontifices
tulerunt (Cf. S. GREGORII Epist., III, 1).

Ecclesia vero in locum contubernii sacrum coniugium prima reposuit, et servorum nuptias sanxit
(Vid. *Decretum Iuli I Papae*, an. 345; et *Corpus
iuris Canonici*, ed. Pithoeo, pars II, caus. XXIX,
quaest. II; et *Bullettino DE Rossi*, a. 1866, p. 22;
an. 1881, pp. 68-69).

Tum vero domini, qui servos tamquam res ha-
bebant, Ecclesiae praecpta respuere et servis re-
sistere, graviterque saevire cooperunt. (Cf. S. GRE-
GORII TURONENSIS *Historiam Francorum*, lib. V,
p. r.).

Servi, qui nuptias, invito domino, religiose ce-
lebrabant, quandoque immani supplicio affecti sunt.

DE HODIERNAE VITAE RATIONE RENOVANDA

VIII.

Redeat Sol Iustitiae!

Haec alte animo teneantur: actos nos
esse siti perpetuae beatitatis; conditos esse
non a nobis, sed a Deo Optimo Maximo;
idcirco non in nobis, sed in Deo quae-
rendum esse omnium nostrum centrum,
ita tamen ut in Eodem quies tandem
animi nostri plena perpetua habeatur,
extra Quem inania tantum eademque in-
composita desideria; Eumdem autem Deum
non avarum neque iniustum, sed divitem
esse in omnes plane qui invocent illum,
ideoque vindicem cuiuslibet iniuria, tum
privatae cum etiam publicae; nec esse
quemquam qui possit Eiusdem vindictam
effugere; Christum esse Filium Dei vivi,
quem igitur et adorare et audire et sequi
tenemur; extra quem nulla salus potest
unquam sperari hominis cuiuslibet, fami-
liae, populi, civitatis, gentis denique atque
consortoris, si qua tandem effingatur,
civitatum aut populorum: ut Christum
praeterire idem sit ac praeterire Deum,
effugere naturam rerum, effugere verita-
tem, historiam, honestatem tandem ipsam
atque hominum genus.

Ut enim in Christo unitatis vinculum
et pacis inveniunt homines omnes, ita
longe a Christo dissolutionem animorum,
contentiones ac nefaria bella: id enim
tandem experti sumus ipsi atque ex-
perimus quotidie; nec alia est tam multa-

rum tamque immanium incommodorum,
quibus publice privatimque hodie ubique
terrarum laboramus, radix atque causa
nisi apostasia aut speculativa quoque, aut
saltem practica a Corde Cordium, qui
Christus est. *Col risalire, adunque — ita*
perbelle Demetrius Alati — alle sorgenti
della situazione che tormenta l'oggi e
minaccia il domani dei popoli, possiamo
accorgerci che essa altro non sia che il
frutto del dissidio esistente tra le leggi
a cui la natura assoggetta la nostra esi-
stenza e le leggi su cui poggia l'ordina-
*mento sociale.*¹ Et sane quum quisque
seipsum effingat omnium centrum, ne-
cessere est sequatur non iam cuiusque
deditio fratrum commodo, sed omnium
fratrum suo privato commodo sacrificium
et immolatio, quae est pessima omnium
ruina.

Etenim, si animorum nullum aliud
efficacius effingi potest vinculum quam
amoris; si nullus alias potentior stimulus
ad sacrificia quaelibet alacriter obeunda,
perpatienda autem tenaciter, profecto nulla
alia vox nullumque mandatum magis ani-
mos nostros adauget atque arctius nos
copulat quam Christi, qui unus prius dile-
xit nos, amorem primus praedicavit atque
iussit, et veluti in animos penitus inseruit;
unus denique dignus qui animos sibi
amore divino revincat. Neque enim terror,
sed amor omnia vincit; amor, inquam, ille
quo Ipse unus nobis accessit, nos docuit,
miseros ad sese convitavit consolaturus,
potentes admonuit, humiles erexit, aegro-
tos sanavit, esurientes enutravit, animam
tandem suam posuit pro ovibus suis:
neque tum siluit amor quum Cor morte
gelidum stetit, nam mortem ipsam devicit,
iussitque ut diffunderetur per orbem.

Ad id excitaverat Ipse Ecclesiam suam;
unam dico, quam super petram fundavit,
contra quam frustra tot iam saecula irru-

unt inferni satellites; non enim praeva-
lebunt. Nec quisquam igitur sperare po-
test Christum se posse cognoscere, veri-
tatem hanc plenam tandem assequi, ad
Deum tandem recta contendere, nisi in
Ecclesia; ita ut inimici Ecclesiae dicendi
et exsecrandi sint hostes Christi, hostes
Dei, inimici generis humani, adversarii
infensissimi ordinis moralis, eversores
ordinis iuridici, licet oretenus aliud profi-
teantur: quae non sacrum paeconem
agens dicam, sed iuris reique moralis
studiosus, expertus ipse atque historia
edoctus quam vera eadem sint quamque
funesta his neglectis fuerint sequuta. *Si*
deve a ciò — clamat scriptor idem — se,
mentre un'acuta crisi morale ed economica
minaccia tutti i popoli e la stessa civiltà
umana, si lascia in disparte l'Unico che
potrebbe condurre sulla via della comune
salvezza. Ma, Cristo assente, si annaspa
nel vuoto, si brancica nel buio, si appro-
fondiscono ancor più le disuguaglianze del-
la natura, si mobilita l'animo umano alle
estreme violenze, si preparano nuovi cumuli
*di dolore e nuovi fiumi di sangue.*¹

Denegato enim Deo, denegata Christi
divinitate, nihil tandem est reliquum nisi
ut hanc perfuctoriam vitam hisce in
terris plene vivendam figamus atque con-
cludamus; quorsum enim sacrificia et
abnegationes? quorsum virtutes? curnam
aliis divitiae inundantes, aliis autem ino-
pia emuncta? Hodie igitur tibi, cras mihi!
En hominem homini lupum!

Stat autem interea tot inter contradic-
tiones, tot inter aerumnas, tot inter aspera
bella, Ecclesia Christi; stat, et eluet, et
doctet, et clamat, et vires animosque ad-
auget perpetuo valida, quotidie iunior ac
florens; una ipsa, odiorum superans voces,
clamat amorem, populos erudit vel bar-
baros, animos vel dissitos alligat ineffabili
quodam fraternitatis vinculo; dixeris unam

¹ *Il mondo in tempesta*, Torino, 1933, p. 51.

¹ ALATI, op. cit., p. 96.

non desperare et contendere altius, latius quotidie: dixeris ex hostium oppugnationibus novam vitam virtutemque haurire, eosque devictos non perdere, immo vero et refovere et alere et materne sinu complecti: cuius victoriae sunt ipsae nostrae victoriae eaedemque et honestatis, et iustitiae, et pacis, et Christi, et Dei. Nec unquam eidem defuere strenui duces; sancti tot, inquam, doctores, invicti martyres, liliatae virginis, quibus hominum condecoratur historia. Hos persecuti omnes longum est, sed profecto ad eosdem est redeundum, si velimus sincere mores nostros altius restituere, si tam multis tamque variis nostri temporis incommodis morbisque mederi, si pacem tandem atque honestatem fovere. Seiungere enim hostios viros ab Ecclesia Christi despere est; seiungere Ecclesiam a Petro eiusque successore mentiri prorsus est; seiungere autem Ecclesiam a Christo absurdum, ut seiungere Christum a Deo atque ab hominum historia.

SYLVIUS ROMANI.

DE LATINI SERMONIS ELEGANTIA¹

De quibusdam coniunctionibus eleganter addendis.

I. - Quum enumerantur plures notiones aut sententiae, Latini non raro iterant coniunctionem copulativam, quo melius eluceant singulae notiones aut sententiae et earum nexus;² v. g.;

¹ Cfr. fasc. sup.

² a) Hinc saepe usurpantur 1) «et... et»; v. g.: Conon et prudens rei militaris et diligens erat imperii (CORN. NEP.). - Et mari et terra (ID.).

NB. - Interdum «et... que» ponitur pro «et... et»; v. g.: Et Epaminondas fidibus praecclare ce-

Et agris et urbibus et nationibus rempublicam auxerunt (Cic., Pro Rosc. Am., 18, 50).

Et naves habent Veneti plurimas et

cinisce dicitur, Themistoclesque, quem in epulis recusaret lyram, est habitus indoctior (Cic., Tusc., I, 2, 4) aut *que... et*.

2) «neque... neque», «nec... nec», «neque... nec» «nec... neque»; v. g.: Quae (materia) neque perrumpi neque distrahi potest (CAES., De Bel. Gal., VII, 23, 5). - Nec enim melior vir fuit Africano quisquam, nec melior (Cic., De Sen., 2).

3) «Neque (nec)... et» v. g. Homo neque meo iudicio stultus et suo valde sapiens (Cic., De orat., I, 39, 179).

4) «Et... neque (nec)».

NB. - Pro *et...* nec usurpatur nonnunquam *et... et non*; v. g.: Manlius et semper me coluit, et a studiis nostris non abhorret (Cic., Fam., XIII, 23). - Id et nobis erit periucundum, et tibi non sans devium (Cic., Att., II, 4).

b) In repetitione coniunctionum copulativarum, *que...* *que* plerumque non legitur nisi apud poetas. Attamen, etiam in soluta oratione usurpatur, quem annexi potest relativo *qui*, *quae*, *quod*; v. g.: Mihi etiam, *quique* optime dicunt, *quique* id facilime atque ornatissime facere possunt, nisi timide ad dicendum accidunt, paene impudentes videntur (Cic., De Or., I, 2, 6).

c) Ad coniunctiones copulativas pertinent adverbia quaedam, praesertim temporis, quem repetuntur; scilicet:

Qua... qua; tum... tum; v. g.: Vincere *qua* armis, *qua* beneficiis - Vacandum est *tum* metu, *tum* iracundia.

Modo... modo; nunc... nunc; v. g.: Modo ait, modo negat. - Nunc *huc*, *nunc illuc* currere.

Quum... tum; v. g.: Fortuna *quum* in reliquis rebus, *tum* praecipue in bello plurimum potest - *Quum* omnium sociorum provinciarumque rationem diligenter habere debetis, *tum* praecipue Siciliae.

NB. - Constructio *quum... tum* deducta potius videtur a *quum* causal, quam a temporali. Legimus enim; v. g.: Civitatem, *quum* per se dignus putaretur, *tum* auctoritate et gratia Luculli ab Heracleensibus impetravit (Cic., Pro Arch., 1).

d) Etiam disiunctivas coniunctiones Latini saepe repetunt; v. g.: Tuberonis ego industriae gloriaeque faveo, *vel* propter propinquam cognitionem, *vel* quod eius ingenio studiisque delector, *vel* quod laudem adolescentis propinquique existimo etiam ad meum aliquem fructum redundare (Cic., Pro Lig., 3).

scientia nauticarum rerum reliquos antecedunt (CAES., De Bel. Gal., II, 8, 1).

Tu velim et quid agas et quid actuorum te putas facias me certiorem (Cic., Ep. ad Fam., IV, 14).

II. - Quum post «multi» aut «plurimi» sequitur alterum adiectivum, Latini eleganter interserunt coniunctionem copulativam, praesertim «et»;¹ v. g.:

Versantur in animo meo *multae* et *graves* cogitationes (Cic., In Rul., 2, 2). - *Multi* et *graves* dolores (Cic., Verr., II, 5, 45, 119).

Civilis quaedam ratio est, quae *multis* et *magnis* ex rebus constat (Cic., De Inv., 1, 5).

Multis magnisque praesidiis nequidquam perditis (SALL., Jug., 62, 9).

Multi et variis timores (TIT. LIV., III, 16, 3).

Multa et formidolosa multis conjectantibus (SUET., Ner., 6).

III. - «Quod» saepe videtur redundare initio sententiae ante «si, nisi, etsi», et interdum ante «quum, nunc, ubi, quia, quoniam, ut, ne, utinam», et ante relativum «qui, quae, quod»; v. g.:

Quod si nostris consiliis usi essemus, beatissimi viveremus (Cic., Fam., XIV, 1).

¹ a) Quum substantivum cum suo adiectivo unam notionem exprimit, adduntur alia adiectiva, nulla intercedente coniunctione; v. g.: Praetori urbis negotium datum ut *naves longas* tringita veteres reficeret (TIT. LIV., XXVII, 22, 12). - Due nobilissimae in Italia graecae civitates (TIT. LIV., XXV, 8, 1). - *Privata navis oneraria maxima* (Cic., Verr., II, 5, 52, 136).

NB. - *Multus* hanc constructionem etiam quandoque admittit; v. g.: *Multae liberae civitates* (VERR., II, 4, 30, 68). - *Multos fortes viros* (Cic., Cat., II, 2, 5). - *Multa maiores vestri magna et gravia bella gesserunt* (Cic., Imp., 2, 6).

b) Hac in re, lingua latina multum discrepat ab hodiernis linguis, imprimis a gallica lingua, quae hoc in casu coniunctionem copulativam retinent.

Quod ego nisi meo adventu illius conatus repressissem (Cic., Verr., II, 2, 26).

Quod etsi ingeniis magnis praediti quidam dicendi copiam sine ratione consequuntur, ars tamen est dux certior (Cic., De Fin., 4, 4).

Quod quum perspicuum sit benevolentiae vim esse magnam, metus imbecillam (Cic., De Off., 2, 8).

Quod ubi hostes viderunt ea, quae diu longoque spatio refici non posse sperassent, paucorum dierum opera et labore refecta (CAES., De bel. civ., II, 16).

Quod quia nullo modo sine amicitia firmam et perpetuam iucunditatem vitae tenere possumus (Cic., De Fin., 1, 20).

Quod quoniam sapiens nunquam fallitur in iudicando, erit in mediis rebus officium (Cic., De Fin., 3, 18).

Quod ne id facere posses (Cic., Acad., 2, 25).

Quod utinam minus vitae cupidi fuimus! (Cic., Fam., XIV, 4).

Quod qui ab illo abducit exercitum, et respectum pulcherrimum et praesidium firmissimum adimit reipublicae (Cic., Phil., IX, 4).

IV. - Latini de sententia generali seu de propositione ad sententias speciales quibus declaratur aut probatur, transeunt ope coniunctionis causalis «nam, etenim, enim»;¹ v. g.:

Quid animadvertisendum sit in Hortensio breviter licet dicere. *Nam* (declarat) is... (Cic., Brut., 93, 319).

Nam qui Isocratem... (Cic., Orat., 52, 174).

Nam ut primum ex pueris excessit... (Cic., Pro Arch., 3).

Vivo Catone, minores natu multi uno

¹ Saepe tamen coniunctiones omittuntur. (Confer RIEMANN et GÄLZER, Grammaire comparée, n. 384 - Cfr. quoque GANDINO, La Sintassi latina, I, p. 86, n. 21).

tempore oratores floruerunt. Nam (probat) et Albinus et Ser. Fabius Pictor Quintusque Fabius Labeo fuit ornatus iisdem fere laudibus.

V. - Quum sententiae nondum absolutae inseritur incisum longius praesertim per parenthesis, ad illam redditur resumendo praecepias eius voces cum una e coniunctionibus « *igitur, itaque, verum, verumtamen, sed, sed tamen, nam* »; ¹ v. g.:

Quid enim mereri velis, quum magistratum inieris et in concionem ascenderis (est enim tibi edicendum quae sis obser-vaturus in iure dicendo), quid merearis igitur, ut te dicas in eo magistratu omnia voluptatis causa facturum esse? (Cic., De Fin., 2, 22).

Quum essem in Tusculano, (erit hoc tibi pro illo tuo: Quum essem in Ceramico), verumtamen quum ibi essem, puer epistola mihi dedit (Cic., Att., I, 10).

Hic vero simul atque me mare transisse cognovit (audi, audi, atque attende... nam simul ac me Dyrrachium attigisse audivit, statim ad me profectus est (Cic., Pro Planc., 41).

S. Leonardi in Helvetia.

(Ad proximum numerum).

I. Jss.

¹ Reperitur interdum « *inquam* »; v. g.: Rex maximo conventu *Syracusis in foro* (ne quis forte me in crimen obscuro versari atque affingere aliquid suspicione hominum arbitretur), *in foro, inquam, Syracusis* flens ac deos hominesque contestans clamare coepit (Cic., Verr., IV, 29).

Alienum te a personis omnium redde in iudicio, ac propter iustitiam in iudicio pauperem defendas, nec propter gratiam diviti indecenter adsistas, aut, si non potes facere, cognitionem respue causarum.

S. HIERONYMUS.

COLLOQUIA LATINA

VI.

Tarde ludum petentes¹

EMMANUEL, EUSTACHIUS.

EMMANUEL. - Salvus sis, Eustachi.

EUSTACHIUS. - O salve, Emmanuel. Quo ire tendis?

EMM. - In scholam. Quo te pedes?

EUST. - Eodem.

EMM. - Ubi libri? Ubi atramentarium?

EUST. - Sub pallio et axilla gestio.

EMM. - Audistin' signum?

EUST. - Pridem.

EMM. - Ain' tu pridem? Vae nobis!

EUST. - Quid consternaris? aut quid metuis?

EMM. - Quid metuam? Quod solent sero venientes. Ah!

EUST. - Ego sane probabilem excusationem adducam.

EMM. - Obsecro, quam?

EUST. - Mater me cum mandatis ad sororem misit, cuius responsum renuntiandum fuit domum, et absunt illius aedes a nostris longius; eo tardius venio.

EMM. - Quid si hanc rationem tamquam commentitiam repudiet?

EUST. - Fiducia est id minime facturum. Nam me ab huiuscmodi mendaciunculis temperare non raro expertus didicit.

EMM. - Me miserum malique fati! Quid configam, quum (ut hoc aestivum et pomeridianum tempus etiam magno natu homines invitare solet), somno captus obdormierim super libros, in extremo sitae sunt fortunae meae, nec quid agam certum est.

¹ Ex IACOBI PONTANI opere, cui titulus: *Prognostica latinitatis*. — Passim retractavit hodiernisque moribus aptavit I. F.

EUST. - Si rem ipsam ingenue confiteare, forsitan delicti gratiam faciet. Quid forsitan? Certe faciet: exonera te metu.

EMM. - Obtemperabo bene monenti; abstersisti metum. At enim ecce aliud mihi timorem obiicit.

EUST. - Aliud? Dic, quae.

EMM. - Formido male, ne hinc elapsus, alibi in casses incidam.

EUST. - Alibi?

EMM. - Quae memoriter pronuncianda praescripsit haud teneo absolute.

EUST. - Suspicari fas est non te inter primos interrogatum iri; tum ego, qui secundus tibi sedebo, suggeram dissimilanter et fideliter.

EMM. - Id amabo, adiuva me. Summum tibi beneficium debuero, hoc si perfectum dederis; nam nunc spes opesque meae omnes in te sunt sitae.

EUST. - Ambulemus contentius.

EMM. - Tam strenue te consequi vix possum.

SAPIENTUM PERVESTIGATIONES

A RADIOPHONICA VATICANA STATIONE LATINE VULGATAE

NOTAE.

DE TRANSIECTO ITINERE UNDARUM ELECTRICARUM.

Undarum electricarum iter inter stationes emittentes et accipientes cognoscere, quanti pro physico sit nemo non novit.

Res tamen nec facilis nec definita prostat. Non erit ergo absque fructu hic referre quae in Statione Radio Vaticana ultimis hisce temporibus actum est ad hanc quaestionem solvendam.

Moderatores Stationis 2ME apud Sydney humanissime nobiscum experimenta ducere consenserunt, signaque per undas

electricas a nobis emissas recipere in sua Statione atque iterum per suam undas transmittere. In Statione Vaticana autem tum exeventia tum redeuentia signa super rotatem cylindrum inscribenda curabamus et sic distantiam temporis inter ea metiri datum erat.

Ad hoc optime inservit instrumentum quo ad photographicas imagines per filum vel per undas transmittendas utimur, et quod a nomine auctoris *Belinographum* dicimus.

Super cylindrum, quod ad emissionem facit, folium nigrum aptamus in quo linea alba describitur iuxta generatrices cylindri. Sic, dum cylindrus volvitur semper ac linea alba appetet ante microscopium afferens lucem ad cellulam photoelectram, emittitur vis electrica modulans undas; idque constituit signum prodiens a Statione.

In apparatu autem recipiente eiusdem belinographi adducimus tum signa recepta in loco, h. e. per undas Stationis Vaticanae, tum signa recepta per undas Stationis remittentis.

Ambo inscribuntur super cylindrum charta photographica coopertum, et unumquodque in proprio instanti, et quia cylindrus volvitur statuta quadam velocitate, facile erit ex distantia intercedente inter duo signa tempus deducere quod undae impendunt ut a Vaticano ad Sydney perveniant et a Sydney ad Vaticanum iterum redeant. Ipsa enim operatio retromissionis automatice fit et subita.

Linea alba super cylindrum ducta per aliquot centimetra extenditur; motus helicoidalis cylindri progressum habet quintae millimetri partis, ita ut quodlibet centimetrum lineae quinquaginta eiusdem phoenomeni repetitiones praebat.

Ut autem quaedam de inventis dicimus, distantia intercedens inter duo signa ad millimetra viginti tria cum novem decimis metitur, et quia velocitas rotationis

in cylindro est cycli unius per secundum temporis, et circumferentia cylindri est millimetrorum ducentorum et octo cum octo decimis, efficitur ut distantia trajectus respondens distantiae signorum sit chilometrorum triginta et quatuor millium et tercentorum quadraginta.

Error in aestimatione distantiae in charta photographica existimatur ad decimam partem millimetri, id quod respondet distantiae in itinere centum quadraginta quatuor chilometrorum.

Distantiam vero geographicam super geodeticam inter Vaticanum et Sydney dimetiti sumus ad triginta duo millia et quingenta nonaginta et unum chilometrum.

Et sic, si traiectus undarum est per geodeticam aeream, altitudo quam undae attigerunt computari potest a ducentis quadraginta ad tercenta chilometra.

Tempus ab undis impensum ad integrum iter perficiendum erit centum et sexdecim millesimorum secundi, dum, e contra, si iuxta terrae superficiem processisset, fuisse tantum centum et octo millesimorum.

I. GIANFRANCESCHI.

NOTITIAE.

FULMINA GLOBULARIA PERGRANDIA

Perdurante tempestate, mense augusto MCMXXXIII, dr. J. C. Jensen ex *Nebraska Westyan* Universitate Washingtoniensi, dum fulgura photographice retrahere contendit, globulos igneos vidit et expressit, quorum nonnulli iuxta lineas electricas altae tensionis quasi fluctuantes procedebant, quoadusque evanuerunt super terram magno cum strepitu.

Ex exemplo photographico globuli apparent fuisse magnitudine singulari, nempe decem et quindecim metra diametralia habentes.

QUOT SUNT APPARATUS TELEPHONICI IN TOTO ORBE.

Commentarius menstruus, cui titulus « *Telegraph and Telephone Journal* » refert numeros apparatum telephonicon in orbe existentium per Status distributos.

Status Foederati Americae septentrionalis possident plus quam decem et septem « millions » apparatum, ita ut habeantur quatuordeeim apparatus per civium singulas centurias; Germania circiter tres milliones; Anglia duo; Canada, Gallia et Iaponia circiter mille millia.

Numerus totus est triginta et trium millionum. America ergo possidet plus quam dimidiam eorum partem.

Viginti abhinc annis numerus universus vix tredecim milliones attingebat.

ANNALES

Nationum Societas.

Genevae Societatis Nationum Supremi Consilii sessio septuagesima nona habita est, cui praesidendi munus Lusitaniae legato contigit. In examen est primum revocatus Hungariae libellus contra Iugoslaviam ob malitiosa, quae ferebantur, acta in communibus finibus; deinde Astrorum oeconomicus status; denique de discrimine dictum est inter Columbianam Peruvianamque civitatem; quod cum omnium animorum satisfactione diremptum fuit.

Quamquam argumentum de Sarre provinciae populiscito ad proximum conveniendum dilatum fuerat, omnium optatis respondit nuncium, hinc saltem concordiam intercessisse, italic legati Aloisii opere, qui foederis inter Galliam et Germaniam auctor fuit propter quod communi consensu idem populiscitum indicitur ad

diem XIII mens. Ianuarii MCMXXXV iuxta certas cautiones, in foedere ipso statutas, ad suffragii libertatem ingenuitatemque tutandas.

Non iisdem vero auspiciis procedunt disceptationes de discessu ab armis: Gallorum obstinationi opponitur Angliae proclivitas quaedam ad Germanicas aliquas petitiones exaudiendas; quum vero nullum munus aliud circa Galliae securitatem Anglia sibi sumere velit, Gallia ut nihil concedatur Germanorum postulatis perseverat.

* * *

Bulgariae ac Lethoniae res.

In Bulgaria, quum impossibile factum fuerit ex legatis publici coetus legibus ferendis administratorum collegium efficere, Boris rex, coetu eodem dimisso, novos ministros extra legatorum ipsorum numerum elegit, praeside Kimone Gheorghieff, strenuo viro et actuoso; severaque edidit ad obeundos seditionis quosvis tumultus. Omnia tamen tranquilla processerunt, imo, si vera sunt exposita, cum populi favore.

In Lethonia pariter novum auctoritatis prout vulgo dicitur, gubernium constitutum est cum gravibus iussis ad publicam quietem tutandam.

* * *

In Arabia.

Rivos hodie claudimus pacem cum gaudio nunciantes, quae in Arabia inter Yemen regionis Imanum et Ibn Saud feliciter sancta est.

POPULICOLA.

Laudamus mendaciter, delectamur inaniter, et vani sunt qui laudantur, et mendaces qui laudant. Alii laudantur et ficti sunt, ali laudant quod putant et salvi sunt; ali utrorumque praeconis gloriantur, et vani sunt.

S AUGUSTINUS.

VARIA

Quam difficile sit ut populus, qui corruptos habeat mores, partam nuper libertatem conservare possit.¹

Nisi Reges statim fuissent expulsi Roma, necesse erat, ut mihi certe videtur, urbem debilitari, et pristinam virtutem roburque amittere. Considera enim quam pravis corruptisque moribus essent iam tum Reges illi. Quod si eadem corruptela ad tertium usque successorem propagata fuisset, facile serpsisset etiam in populum, eoque infecto, nunquam potuisset civitas restaurari, et vires virtutemque suam recuperare. Sed quoniam pernices haec occupaverat quidem rei publicae caput, membra cetera nondum infecta erant, potuere, sublato perniciose illo capite, et reliqua membra sanari, et parta libertas conservari. Pro certo enim statuere oportet, civitatem eam quae principis imperio consueverit parere, et in qua mores hominum plane sint depravati, non posse conservare sibi libertatem, si eam occupaverit, ne si universa quidem eius principis familia extirpetur; sed subinde novis dominis parere cogetur, qui se mutuo expellent: absque principe vero nunquam subsistet, nisi unus aliquis forte in ea civis extiterit, cuius tum virtus heroica, tum bonitas illam aliquandiu conservet. Sed neque id quidem diutius durare poterit, quam vita eius, qui illam conservat; ut Syracusanis accidisse novimus, qui Dionis et Timoleontis virtute diversis temporibus libertatem conservarunt, et, iis vita functis, sub antiquum tyrannidis iugum redierunt. Omnim vero evidensissimum est exemplum Romanorum, qui,

¹ Ex NICOLAI MACHIAVELLI opere, cui titulus: *De republica disputationes* lib. I, latine vertit E. Bindi.

electis Tarquinii, rationem conservandae libertatis statim apprehenderunt; sed interempto C. Caesare, sublatoque C. Caligula atque Nerone cum tota Caesarum stirpe, nec conservare libertatem nec eius aliquod principium introducere potuerunt. Cuius diversitatis ratio ex eo tantum pendebat, quod Tarquiniorum tempore non essent corrupti populi Romani mores, sicut postea C. Caesaris, Caligulae atque Neronis aetate fuerunt. Id autem vel ex eo colligere potes, quod tunc ad conservandum populi adversus tyrannidem studium, sufficiebat iusurandum, quo iuravit nunquam se consensurum, ut quis Romae regnaret; sed imperfecto C. Caesare, nec Bruti auctoritas atque severitas, neque legiones ad Orientem depositae populum permovere potuerunt, ut libertatem, quam ad primi illius Bruti imitationem in urbem introduxerat, constanti firmoque animo defenderet. Tanta scilicet corruptela infecti iam erant populi Romani mores, praesertim eorum, qui Marianae factionis fuisse, in qua quum C. Caesar principatum obtinuisse, plebem sibi conciliaverat sensimque subiecerat tanto artificio, ut iugum, quod cervicibus eorum imponebatur, non sentirent. Hoc Romanorum exemplum propositae disputationi convenientissimum est; sed neque desunt exempla aliorum populorum, quibus idem quod Romanis, nostra quoque aetate accidit.

Ursus et Apes.

Ictus ab Apicula Ursus, ira incensus, in aparium irruit, et alvearia populatur. Tunc Apes, impetu facto, totis examinibus in illum irruunt. De quorum vix elapsus aculeis: Quanto - inquit - unum Apiculae vulnus perpeti me satius fuerat, quam tantas copias harum excitare iracundia mea?

Narratur fabula contra impotentiam iracundiae.

Pro iudicibus mensarum elegantibus.

ESCARUM ORDO:

*Puls ex furfuricula composita.
Caro gallinacea elixa cum pomis suaviter asperis.
Asparagus butyro mersus.
Lumbus vitulinus assus, cynaris circumfusus.
Gelida musae paradisiacae sorbitio.*

Locosa.

Pater Tuccium obiurgat:

— Optime quidem! Quos nummos tibi do ut pauperes adiuves, ad cupediniarios transeunt!

— Nonne tu semper me monuisti stipe occulte esse elargiendam? Atqui viae semper viatoribus redundant...

Pater Tuccio:

— Intende sedulo in litteras, fili mi: gnarus eris Leopardi, Areosti, Dantis...

— Oh! leopardum iam diu cognosco; vidi enim eum in horto zoologico: ceteras vero illas bellus, quae illic non sunt, libenter novero.

Aenigmata.

I.

Imperat ut cedas prior, et stas cum advocat
[alter.]

Junge: duo produnt: Omen - Amica Iovi.

II.

Feminei princeps sexus ego glorior esse.
Nomen verte meum: iam valedico tibi.

Aenigmata in superiore fasciculo proposita his respondent: 1) *Parva domus, magna quies;* 2) *Cous, Conus, Cotus, Contus.*

***

DE ROBERTI SCOTTI

(27)

NAVARCHI ANGLI, ITINERE ANTARCTICO

Neque tamen tam cito licebat ascendere, quia in eadem statione trigesima eodem aërio tumultu integros dies quatuor retenti sunt. Fatalis sane commoratio. Evigilaverunt viri Nonis Dec. furente procolla Nivea illa farina afflabatur et quod filum thermometri propemodum ad zerum ascenderat, obiecta corporibus nix adhaerescebat. Equuli alte stabant in nivibus, quorum capita, caudae, crura, quidquid strato coopertum non erat, incrustabatur glacie, trahae et tentoria vix ex nivibus exstabant. Cumulatis pala nivibus, quibus tegerentur equuli, homines se rursus in suos receperant saccos. Tum Scottus circiter meridiem: «Quid, malum, sibinam vult haec hoc anni tempore tempestas? Estne haec generalis huius meridianae regionis atmosphaerica turbatio foedae nuntia aestatis, an extraordinaria nos labramus caeli temperie? Haec non iam calamitas est, et certe maior merito nostro. Quid, inquam, causae est, cur haec paucorum capitum societas omnibus impingat incommodis, alii subridentes in aprico ambulent? Nemo nos prudentia, nemo deliberatione ulla in hanc rerum conditionem praemunire potuit. Ne decemplici quidem ornati experientia haec rerum momenta suspicare potuimus. Sed fortasse mutabitur fortuna, ... fortasse».

Et haec quidem ille meridie. Paulo ante medianam noctem scripsit: «Procolla totum desaevit diem. Deciderunt nives, quibus copiosiores vidi nunquam. Immobilibus circumdantur tentoria nostra aggreditibus. Quae nix non in nivem cedidit; statim liquevit, ut tentoria, ut vestimenta nostra procellarria, ut nocturnae caligae manent aqua. Ex tentorii pertica atque sustentaculo stillat aqua, in solo sunt lacus aquae, aqua humectat saccos dormitorios, aqua omnia reddit ingrata, odiosa, iniuncta. Quodsi nunc repente, antequam ad siccandam vestem fuerit facultas, fiant frigora, dici non potest qualis futura sit condicio nostra. Sed ferremus omnia facile, nisi funesta angeret procrastinatio itineris. Nulla nobis concessa mora est, et tamen haec eveniunt!»

Postero die circiter meridiem: «Iaceamus in palude... desperationis. Procolla surit indomita, thermometrum quinque decimis zerum superavit, solum tentori plane natat. Qui egressus est, tamquam imbre perfusus revertitur aquae relinquens lacunas. Nives altius et altius tolluntur circum valla, bestias, tentoria, trahae. Tristissimus est adspectus bestiarum. Et glacial adhuc abest chilometris duobus et viginti. Aegerrime iam resisto ei, quae animo se insinuat desperationi».

Quae desperatio proximis diebus etiam aucta est. A. d. VII. Idus restabat pabulum diei unius. Et ponderata in reliquum ex glaciali iter ante diem delibari necesse erat. Itaque eo die versus medium noctem Scottus queritur calamo: «Immutatus est rerum status. Maior tamen appetet in barometro pressus; quae res fortasse propinquae mutationis signum est. Sed nulla re adeo irritatur et exacerbatur animus, quam otio, invitis imposito, eo tempore, quum gravis momenti sint horae vel singulae. O sortem miseram assidue figere oculos in loca madida viridium parietum tentorii, in nitentes aqua arundines, in sordidos madidosque saccos ceterasque res